

Tirgus un sabiedriskās domas pētījumu centra Latvijas iedzīvotāju aptauja "Attieksme pret tiesām un saskarsme ar tiesvedības procesu".

Laika posmā no 07.08.2020. līdz 20.08.2020. veikta Latvijas iedzīvotāju aptauja par attieksmi pret tiesām un saskarsmi ar tiesvedības procesu, kuras laikā aptaujāti 1036 respondenti vecuma grupā no 15-74.gadiem. Aptauja veikta visos Latvijas reģionos.

Aptaujas anketā ietvertie jautājumi:

Informētība par Latvijas tiesām, to darbību

Aptuveni 3/4 respondentu norādīja, ka pēdējo trīs gadu laikā ir ieguvuši informāciju par Latvijas tiesām un to darbību. To, ka pēdējo trīs gadu laikā informāciju par tiesām nav ieguvuši, atzīmēja 29% pētījuma dalībnieku.

Visbiežāk (54%) aptaujātie Latvijas iedzīvotāji norādīja, ka **informāciju par tiesām un to darbību iegūst masu informācijas līdzekļos**. Biežāk nekā caurmērā šo informācijas avotu minēja respondenti, kuriem ir 45 gadi un vairāk, aptaujātie ar augstāko izglītību, latvieši, strādājošie, iedzīvotāji ar vidējiem vai augstiem ienākumiem, kā arī Vidzemē un Kurzemē dzīvojošie.

Nākamais biežāk minētais informācijas avots bija tuvi cilvēki, kuriem ir bijusi **personiskā saskarsme ar tiesām (20%)**. Šo atbildi biežāk nekā caurmērā minēja respondenti vecumā no 35 līdz 44 gadiem, aptaujātie ar augstāko izglītību, pētījuma dalībnieki ar augstiem ienākumiem, kā arī Rīgas, Pierīgas un Kurzemes iedzīvotāji.

To, ka **informāciju par tiesām ieguvuši no savas personiskās pieredzes, norādīja 8%** aptaujāto Latvijas iedzīvotāju. Biežāk nekā caurmērā to atzīmēja respondenti vecumā no 35 līdz 44 un 45-54 gadiem, aptaujātie ar pamatizglītību vai vidējo izglītību, publiskajā sektorā nodarbinātie pētījuma dalībnieki ar augstiem ienākumiem, kā arī Vidzemes un lauku teritoriju iedzīvotāji.

Salīdzinoši retāk (**2%**) aptaujas dalībnieki atbildēja, ka informāciju par tiesām un to darbību pēdējo trīs gadu laikā ir **ieguvuši no valsts vai pašvaldību iestādes**. Šo atbildi biežāk nekā caurmērā atzīmēja aptaujātie ar augstāko izglītību un publiskajā sektorā strādājošie.

Informāciju par tiesām pēdējo trīs gadu laikā nav ieguvuši, biežāk nekā caurmērā norādīja iedzīvotāji vecumā no 15 līdz 24 gadiem, aptaujātie ar pamatizglītību, cittautieši, respondenti bez LR pilsonības, pētījuma dalībnieki ar zemiem ienākumiem, kā arī Latgalē dzīvojošie.

Saskarsme ar tiesvedības procesiem

Lūgti norādīt, vai pēdējo piecu gadu laikā viņi ir bijuši iesaistīti tiesvedībā, kopumā 12% respondentu atbildēja apstiprinoši: 7,4% norādīja, ka bija iesaistījušies tiesvedības procesā vienu reizi, 1,8% - ka divas reizes, un vēl 1,6% - ka trīs un vairāk reizes. Absolūtais vairākums (88%) respondentu atbildēja, ka tiesvedības procesā pēdējo piecu gadu laikā nav iesaistījušies.

Raksturojot sociāldemogrāfisko grupu atbildes, vērojams, ka biežāk tiesvedībā iesaistīti (divas vai vairākas reizes), norādīja respondenti vecumā no 25 līdz 34 gadiem, aptaujātie ar vidējo izglītību, publiskajā sektorā strādājošie, pētījuma dalībnieki ar zemiem ienākumiem, kā arī Pierīgā dzīvojošie.

Jāpiebilst, ka no respondentiem, kuri atzīmēja, ka pēdējo piecu gada laikā bija iesaistījušies tiesvedības procesā, 38,6% norādīja, ka tiesvedības procesā prasība tika apmierināta, 27,9% atbildēja, ka prasība tika noraidīta, bet 19,9% - ka tiesvedības procesā panākts izlīgums.

Uzticēšanās tiesām

Saskaņā ar aptaujas datiem kopumā **tiesām uzticas** (atbildes „pilnībā uzticas” un „drīzāk uzticas”) **34% respondentu**, tajā skaitā 4% norādīja, ka tiesām „pilnībā uzticas”. To, ka **tiesām neuzticas** (atbildes „pilnīgi neuzticas” un „drīzāk neuzticas”) atzina **47% respondentu**, t.sk. atbildi „pilnīgi neuzticos” atzīmēja 19% pētījuma dalībnieku.

2016. un 2020. gada aptauju datu salīdzinājums liecina, ka **iedzīvotāju uzticēšanās tiesām ir samazinājusies** (2016.gads: 41%, 2020. gads 34%). Analizējot atbildes atkarībā no tā, kur tiek iegūta informācija par tiesām un to darbību, vērojams, ka biežāk nekā caurmērā tiesām uzticas tie, kuri atbildēja, ka informāciju par tiesām iegūst no masu informācijas līdzekļiem un valsts vai pašvaldību iestādes.

Savukārt neuzticēšanos tiesām biežāk nekā caurmērā pauda respondenti, kuri informāciju ieguvuši, personīgi saskaroties ar tiesu vai personīgi ar to saskaroties kādiem tuviem cilvēkiem, kā arī tie, kuri iegūst informāciju no valsts vai pašvaldību iestādes.

Ja salīdzina dažādu sociāldemogrāfisko grupu atbildes, jāsecina, ka biežāk nekā caurmērā to, ka tiesām uzticas, norādīja jaunieši vecumā no 25 līdz 34 gadiem, iedzīvotāji, kuru galvenā sarunvaloda ģimenē ir latviešu, publiskajā sektorā nodarbinātie, aptaujātie ar vidēji augstiem vai augstiem ienākumiem, kā arī Vidzemes, Pierīgas un Rīgas iedzīvotāji. Respondenti vecumā no 35 līdz 54 gadiem, aptaujātie ar zemiem ienākumiem un Zemgales iedzīvotāji biežāk nekā caurmērā atzīmēja, ka tiesām neuzticas.

Apmierinātība ar tiesu darbu

Aptaujas dati liecina, ka **35% respondentu** bija **apmierināti** (atbildes „pilnīgi apmierināti”, „drīzāk apmierināti”) **ar tiesas darbu** kopumā. **Neapmierinātību** (atbildes „pilnīgi neapmierināti” un „drīzāk neapmierināti”) **ar tiesas darbu** pauda **33%** pētījuma dalībnieku. Jāpiebilst, ka salīdzinoši liela daļa (34%) iedzīvotāju atturējušies paust attieksmi (atbilde „grūti pateikt”).

Salīdzinot 2016. un 2020. gada aptauju datus, vērojams, ka 2020.gadā respondenti biežāk norādīja, ka ir apmierināti ar tiesu darbu (2016.gads: 31%, 2020. gadā 35%).

Raksturojot atkarībā no tā, vai un kādā veidā iegūta informācija par tiesām Latvijā, jāsecina, ka visbiežāk ar tiesu darbu bija apmierināti iedzīvotāji, kuri informāciju ieguvuši no valsts vai pašvaldību iestādēm un masu informācijas līdzekļiem. Tiesa, respondenti, kuri informāciju ieguvuši, personīgi saskaroties ar tiesu, biežāk nekā caurmērā bija noskaņoti arī negatīvi.

Ja analizē dažādu sociāldemogrāfisko grupu atbildes, var secināt, ka biežāk nekā caurmērā ar tiesu darbu apmierināti bija respondenti vecumā no 25 līdz 34 gadiem un no 45 līdz 54 gadiem, privātajā sektorā nodarbinātie, pētījuma dalībnieki ar augstiem ienākumiem un Vidzemes iedzīvotāji. Savukārt neapmierinātību ar tiesu darbu biežāk nekā caurmērā pāuda respondenti vecumā no 35 līdz 44 gadiem, aptaujātie ar augstāko izglītību, Vidzemē dzīvojošie.

Ievērojama daļa respondentu atturējušies vērtēt piedāvātos tiesas darba aspektus (atbildi „grūti pateikt” atzīmējuši no 35,2% līdz 48,9% respondentu).